

TRÓBERT ANETT MÁRIA

Lelkigondozói távlatok: a halálon innen és túl – a keresztény reménység

Összefoglalás ♦ *Mindannyiunk tapasztalata, hogy életünk fordulópontjain, a megpróbáltatások, krízisek idején mennyit jelent a mellettünk álló embertárs; egy megértő fül, megerősítő tekintet, egy segítő kéz, biztató szó. Még inkább így van ez életünk utolsó nagy állomásánál, hiszen minden alkotásnak – így saját életünknek is – különösen fontos aktusa a befejezés. Lelkigondozóként, idős embereket kísérve mindennapi tapasztalatom a halál életidegensége. A legtöbben ellenséget látnak benne, félnek tőle, és amíg csak lehet, kerülnek a róla való beszédet. A halál elkerülhetetlen sorsunk, megélésének módja viszont rajtunk múlik: ez utolsó nagy életfeladatunk. A róla való gondolkodás, a rá való készülődés által megsejthetünk valamit élet és halál elválaszthatatlan, csak együtt termékeny titkából. A halálra készülő ember spirituális kísérésében a mulandóság, a test és a lélek halál utáni sorsa, a halhatatlanság ősi, kiirthatatlan vágya, az élet értelmének keresése, a transzcendencia megtapasztalása alaptémák, amelyek útvesztőjében a lelkigondozó csak akkor segíthet, ha maga is kereső: nem válaszokat ad, hanem társ a lelkigondozott saját válaszainak meglelésében. Az alábbiakban a halál előtt felmerülő problémák keresztény lelkigondozói szemléletének csupán egy-egy aspektusát mutatom be: az emberszemlélet, a benső békére, a teljességre való vágy, a bűn: kapcsolataink megromlása, s általa az életünkben uralkodó rendezetlenség, a halállal való szembesülés kimeríthetetlen témák. Jelen tanulmány nem vállalkozik válaszadásra, megoldásokra, teológiai fejtegetésekre, csupán a további egyéni gondolkodást kívánja segíteni.*

Az örök kérdés: ki az ember?

A halált és annak értelmét az ember csak önmagával, mulandó, valódi létével szembesülve találhatja meg. A halálhoz való viszonyulása megmutatja, kinek tartja magát a halálra készülő ember. Ezt igen fontos látnia az őt kísérőnek, ugyanis pontosan az emberré, igazi önmagává válása útján szegődik a beteg mellé. Valaki mellé szegődni pedig csak akkor lehetséges, ha

tudjuk, hol tart az úton. S persze mindenekelőtt tudnunk kell, hogy mi magunk milyen úton járunk – vagyis lelkigondozóként hogyan látjuk az embert.

A keresztény hagyományban a keresztény emberképből fakadó reménység határozza meg, hogyan tekintünk az általunk kísért emberre, vezérfonalunk így a reménység motívuma lesz.

A mai ember az ellentétek világában él. Keresi önmagát, kibontakozásáért harcol, miközben elfelejti saját személyiségét. Önmaga akar lenni, ugyanakkor álarcokat hord. Hirdeti és vezérelvnek tekinti az élet élvezetét, közben pedig saját halálának jogáért küzd. Azt hiszi, ura a helyzetnek, mégis kicsúszik lába alól a talaj. Úgy tűnik, fogalomzavarban szenved. Elvesztette a vonatkozási pontokat. Már nem tudja, mi az „érték”, s a dolgok mélyebb jelentése is mintha rejtve volna előtte. Ebben a káoszban és sötétségben – bár azt mondja, jól érzi magát – szíve mélyén szomjazik a világosságra, vagyis vágyik arra, hogy tudatára ébredjen hivatásának, megtalálja saját, igazi útját, és azzá váljon, amivé lenni hivatott. Hiszi, reméli, hogy mindig lehet több, jobb. A remény csírája szívében él, esőre várva, hiszen az ember nem elégszik meg pusztán azzal, ami látható – értelmet kereső lény. Titkon bízik abban, hogy a látszólagos kudarcban – még a halálban is – benne rejlik a győzelem lehetősége. A születés és halál között feszülő véges emberi lét a Végtelenre irányul. A kereszténység az emberi szívbe rejtett élő reménységet hirdeti, mely Krisztusban beteljesedett, mert hogy ki is az ember valójában, és mire hivatott, az – hitünk szerint – Jézus Krisztusban tárul fel. „Krisztus megmutatja az embernek magát az embert, és feltárja előtte nagyszerű hivatását.”¹

Lássuk a továbbiakban II. János Pál pápa *Evangelium Vitae*² című enciklikájának azon pontjait, amelyeknek fényében a halálban végleg elveszettnek hitt remény újra életre kelhet bennünk.

Az ember természetfeletti hivatása

Az emberi élet sajátos értékét az adja meg, hogy a Teremtő különleges viszonyban van az emberrel: az embert Isten a saját képmására alkotta³ saját életéből ajándékozva neki az életet.

---

¹ A *Katolikus Egyház Katekizmusa*. Budapest, Szent István Társulat, 1994. 354. 1710. pont

² „Az Élet evangéliuma”. Az 'evangélium' görög szó, jelentése: 'örömhír'.

³ Vö.: Teremtés Könyve (a továbbiakban Ter) 1,26-27. A Szentírásból vett idézetek a következő fordításból valók: *Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján*. Budapest, Szent Jeromos Bibliatársulat, 1997. (Az idézés módja: könyv, fejezet, vers. Pl. Ter 1,26 – Teremtés könyve 1. fejezet 26. vers)

„Megalkotta tehát az Úr Isten az embert a föld agyagából, az orrába lehelte az élet leheletét, és az ember élőlényé lett.”⁴ Az ember lelke, az „élet lehelete” tehát Istentől származik. Az ember Isten bélyegét viseli a szívében, amely Isten felé indítja szüntelen. Mivel az ember az isteni Élet hordozója, élete szent és sérthetetlen.⁵ A teremtés koronájaként különleges isteni áldás hordozója: Isten neki ajándékozta a földet, és arra hívta, hogy a teremtett világban alkotó munkája által részesedjék a Teremtés művében. Igazi boldogságát azonban csak az Istennel való mély közösségben találja meg: „Magadnak teremtettél minket, és nyugtalan a mi szívünk, amíg meg nem nyugszik Benned” – mondja Szent Ágoston.⁶ Az emberi élet mélysége és nagysága túllépi az idő és a tér korlátait, hiszen magában Istenben tárul fel: „Isten ugyanis halhatatlannak teremtette az embert, és saját hasonlóságára és képére alkotta.”⁷

Az emberi lét teremtésből eredő titka tiszteletre és alázatra indít bennünket. Teremtett mivoltunk, teremtmény létünk elfogadása által érthetjük meg, hogy *létiünk nem véletlenszerű, hanem a Teremtő szeretetéből született ajándék*. Helyünket a világban ezért a tisztelet és a szeretet jelöli ki: viszonyrendszerünkben (Istenhez, embertársainkhoz, önmagunkhoz, a világhoz fűződő kapcsolati szálaink szövevényes rendszerében) csak ez teremthet egységet. Reménységünk alapja az a tiszta Forrás, ahonnan életünk fakad.

A bűn és a szabadulás ígérete

Az olyannyira óhajtott egység megélése azonban igen küzdelmesnek bizonyul. A szeretetre való törekvéseinkben újra és újra elbukunk: Isten helyébe bálványok lépnek, embertársainknak fájdalmat okozunk, önmagunkkal mostohán bánunk, világunkat leromboljuk... A bűnnel az ember elfordult Istentől, s engedetlensége nyomán a világba költözött a halál: „*a halál pedig a sátán irigységéből jött a világba, és követik őt azok, akik az ő oldalán vannak.*”⁸ Az ember Istenhez fűződő bensőséges kapcsolata megtört, az emberi szív a bűn következtében elhomályosulva önmagába fordult, s a halál az értelmetlenség árnyékát vetette az egész emberi létre.⁹ Rá kell döbennünk, hogy önmagunk erejéből képtelenek

---

⁴ Ter 2,7

⁵ Vö.: II. JÁNOS PÁL: *Evangelium Vitae* (a továbbiakban: EV) 39-40. pontok. Az utalások nem az oldalszámokat, hanem az enciklika megfelelő pontjait jelölik. (Forrás: II. JÁNOS PÁL: *Evangelium Vitae kezdetű enciklikája az emberi élet sérthetlenségéről*. Budapest, Szent István Társulat, 1995.)

⁶ AUGUSTINUS, AURELIUS: *Vallomások*. Budapest, Gondolat, 1982. 23.

⁷ Bölcsesség Könyve (a továbbiakban Bölcs) 2,23

⁸ Bölcs 2,24

⁹ Vö.: EV 7.

vagyunk újra megadni az elvesztett harmóniát. Isten azonban szeretetében az élet útján akarja vezetni az embert, és újra felkínálja neki a szeretet szövetségét: „Nézd, eléd tártam ma az életet és a jót, de a halált és a rosszat is. Szeresd tehát az Urat, a te Istenedet, járj az ő útjain, tartsd meg parancsait, szertartásait és rendeleteit, akkor élni fogsz. [...] Válaszd az életet, hogy élj te is, és utódaid is!”¹⁰ Isten úgy jelenik meg, mint az Élet Istene, aki szabadulást és életet ajándékozik a benne hívőknek. Ez, mint történelmi tapasztalat tárul fel a kivonulás eseményében: Isten hatalmas üdvözítőnek bizonyul, aki képes jövőt biztosítani a teljes reménytelenség közepette.¹¹ Ez alapozza meg azt a bizalmat, amellyel a választott nép Istenhez fordul minden létét fenyegető bizonytalanságban. Izrael Isten iránta való szeretetében találja meg létének értelmét, amely az élet értékének felismeréséhez vezet. Az élet törekvésével szembesülve hitének alapja az az Isten, akit élet és halál uraként tapasztalt meg, s aki őt népévé fogadta. Az örök élet reménye az Istenhez tartozás motívumából nő ki. Az ember az Istennel kötött szövetségben megtapasztalja az őt egyedül megtartó isteni hűséget. Ez a hűség köti az embert mindörökké Istenhez. Isten hűséges önmagához, s így az emberhez is: a szövetség a szeretet szövetsége. Törvényei az Élet törvényei, melyeknek célja nem az élet korlátozása, hanem éppen az élet védelme és kibontakoztatása.¹² Ezt a bölcsességet azonban az ember csak az Úr kegyelméből, új szívvel értheti meg.¹³ Az előttünk álló „feladat” tehát mindenek előtt a bizalom újra-tanulása. Bizalom Istenben, hogy a boldogságunkat akarja, bizalom önmagunkban, hogy képesek vagyunk rátalálni erre a boldogságra, és megélni azt.

Az emberi hivatás beteljesülése Krisztusban

Az isteni hűség és Élet üzenete teljességében Krisztusban ragyog fel, akiben megláttuk az Életet.¹⁴ Benne az Isten képmása tárul föl az ember előtt:¹⁵

Ő, „– akit, ha valaki lát, az Atyát is látja (vö. Jn 14,9) – egész jelenlétével és minden megnyilvánulásával, szavaival és tetteivel, jeleivel és csodáival, főként pedig halálával és a halálból való dicsőséges föltámadásával, végül az igazság Lelkének elküldésével beteljesítvén tökéletessé teszi

---

¹⁰ Második Törvénykönyv (MTörv) 30, 15-16 és MTörv 30,19

¹¹ Vö.: EV 31.

¹² Vö.: EV 48.

¹³ Vö. Ezekiel Könyve (Ez) 36,26-27

¹⁴ Vö.: János Evangéliuma (a továbbiakban: Jn) 1,4; 14,6; János első levele (1Jn) 1,2

¹⁵ Vö.: EV 36.

a kinyilatkoztatást, és isteni tanúsággal erősíti meg azt, hogy velünk az Isten, hogy kiszabadítson minket a halál és a bűn sötétségéből s föltámasszon az örök életre.”¹⁶

Krisztus az új Ádám, akiben az ember eredeti hivatása tükröződik.

Az Újszövetség üzenete a törekenységben, az emberi nyomorúságban, a betegségben, elmúlásban válik leginkább láthatóvá, Jézus csodái által.¹⁷ Ezek a külső jelek megnyitják a „szív szemét”, hogy az ember felismerje mély, belső sebzettségét és a gyógyulás lehetőségét. Az örömhír mindenkinek szól: lényege a bűnből és a halálból való szabadulás, az Istennel helyreállított közösség, és a Belőle fakadó Élet.¹⁸

Jézus teljesen felvállalta emberi mivoltunkat, s az emberi léttel járó törekenységet születésétől fogva megtapasztalta, egészen a kereszthalálig.¹⁹ Sőt, „Éppen a halálában nyilatkoztatta ki az élet egész nagyságát és értékét, amennyiben önátadása a kereszten válik az új élet forrásává az összes emberek számára (vö.: Jn 12,32)”.²⁰ Krisztus halálából örök élet fakad! Ennek az Életnek az ígérete szövi át az egész Újszövetséget. Lukács evangéliumában Isten úgy határozza meg önmagát, mint Ábrahám, Izsák és Jákob Istene, az *élők* Istene.²¹ Gisbert Greshake szavaival „az ember része Isten önmeghatározásának”, tehát elválaszthatatlanul Istenhez tartozik, akkor is, ha elfordul Tőle.²² Ezt mutatta meg nekünk Jézus bűnösöket felemelő, megváltó szeretete. Az emberi élet olyan drága Isten szemében, hogy saját Életét adta érte. Mert Jézus a halálba is utánunk jött, életet hozva a sírba. Krisztus áldozata megmutatja nekünk az Atya szeretetének nagyságát, s azt is, milyen drága az ember Isten szemében, milyen felbecsülhetetlen életének értéke.²³ Krisztusban ragyog föl előttünk az a cél – az isteni Élet –, amely megadja a földi élet értékét és értelmét.²⁴ Ha mindezeket átgondolva feltesszük a kérdést: ki az ember, akkor így válaszolhatunk: a Teremtő Atya szeretett gyermeke, a Megváltó Fiú testvére, az Éltető Lélek temploma... Ajándék, aki létét, örök életét a lénye legmélyén lakozó Istentől kapja szüntelen. S ez az élet nem Istenen kívül, Isten számára „biztonságos” távolságban, hanem benne, az ő megnyitott Szívében van. Csak

---

¹⁶ Dei Verbum 4. in: *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*. Budapest, Szent István Társulat, 2000.

¹⁷ Vö.: EV 32.

¹⁸ Vö.: EV 50.

¹⁹ Vö.: Filippiekhez írt levél (a továbbiakban Fil) 2,8-9

²⁰ EV 33.

²¹ Vö.: Lk 20,37 skk.

²² GRESHAKE, GISBERT (1988): *Az élet vége? Halál – feltámadás – lélekvándorlás*. Budapest, Új Ember Kiadó, 2001, 44.

²³ Vö.: EV 25.

²⁴ Vö.: i. m. 30.

az Atya, aki nekünk életet adott, fedheti fel előttünk igazi arcunkat Krisztusban, a Szentlélek által. Krisztus a Törvényt a szeretetben tette tökéletessé, és felfedte előttünk, hogy az élet elajándékozva lesz teljes.²⁵

A halál értelme a Kereszt fényében

Jézus azért halt meg és támadt fel, hogy életünk legyen, és meghívott minket, hogy vegyük birtokba örökségünket: az örök életet, mely nemcsak időfölötti távlat, hanem az Örökkévaló Isten életéből való részesedés. Az örök élet Szent János szerint Isten megismerésében áll.²⁶ A megismerés a bibliai szóhasználatban egzisztenciális viszonyt, vagyis élő kapcsolatot jelöl.²⁷ Isten megismerése tehát nem más, mint megnyílás a minket szerető Isten előtt, és válasz az ő szeretetére. Ebben a válaszban már itt a földön közösségre lépünk Istennel: az isteni életből már most részesedünk. Az örök élet távlata életünknek és halálunknak is új fényt ad.²⁸

A halál a keresztény hit szerint tehát nem a vég, hanem az örök élet kapuja. Ezen a kapun pedig be kell lépnie az embernek – vagyis a halált nem elszenvednie, hanem átélnie kell. Így válhat a halál – Karl Rahner kifejezésével – az ember *tettvéé*.²⁹ Krisztus önátadó halálában saját halálunk értelmét fedezhetjük föl. Az Élet Evangéliuma a végső gyengeségben teljeseedik be, Krisztus isteni dicsősége éppen a Kereszten tárul föl. Az, hogy Jézus „kilehelte lelkét”, nem csak a halálára, hanem még inkább a ránk árasztott isteni életre, a nekünk ajándékozott Szentlélekre utal, akiben újjászületünk.³⁰ Általa – aki megtanít bennünket mindenre –³¹ leszünk képesek betölteni végső hivatásunkat, hogy odaadjuk magunkat a Szeretetben.³²

A keresztény örömhír Krisztus feltámadásából fakad, aki minket testvéreinek nevezett, megígérte, hogy velünk marad a világ végéig, és azt mondta, hogy a benne hívőknek örök élete van.³³ Ezt az örömet nem tarthatjuk meg magunknak, ha egyszer felfedeztük, küldetésünk van: élnünk kell a reményt, meg kell mutatnunk az Utat, el kell vinnünk a Fényt

---

²⁵ Vö.: i. m. 49.

²⁶ Vö.: Jn 17,3

²⁷ Lásd pl.: Máté Evangéliuma (a továbbiakban Mt) 1,25; Mt 26,72; Lk 1,34; Jn 14,9

²⁸ Vö.: EV 37-38.

²⁹ Vö.: NOCKE, FRANZ-JOSEF: Eszkatológia – II. Az egyén beteljesedése, 4.2.5. A halál, mint odaadás. In: SCHNEIDER, THEODOR (szerk.): *A dogmatika kézikönyve 2*. Budapest, Vigília Kiadó, 2000. 474-475.

³⁰ Vö.: Jn 19, 30. Az eredetiben: „átadta a lelket”.

³¹ Vö.: Jn 14,26

³² Vö.: EV 50-51.

³³ Mt 28,10;20; Jn 11,25-26

azoknak, akik még a „halál árnyékában ülnek”.³⁴ A kereszténység az életről szól! A Kereszt nem kudarc, hanem lehetőség. Nem tompítja szenvedésünket, de értelemmel tölti meg. Azt a Keresztet hirdetjük ugyanis, amely elválaszthatatlan a feltámadás erejétől. Ahogy Szent Pál mondja: „*Krisztust akarom megismerni, és feltámadásának erejét, a szenvedésben való részvételt hozzá hasonulva a halálban, hogy eljussak a halálból való feltámadásra.*”³⁵ Jézus azért jött, hogy életünk legyen, mégpedig bőségben.³⁶ Azért jött, hogy elvezessen minket szerető Atyánkhoz.³⁷ Nem a halálig, vagy a halálba vezet, hanem azon túl, az élő Istenhez. Jézus eggyé vált velünk, nem csak életünkben, hanem halálunkban is, s ezzel a halálban is hozzá, az élő Istenhez tartozóknak vallott meg minket. A Kereszten nem a halált, hanem az embert választotta. Az örömhír az, hogy akár élünk, akár meghalunk, az Úréi vagyunk, , aki az életre, s a boldogságra teremtett minket:

„Hisz Isten nem alkotta a halált, és nem leli örömét az élők vesztén. Azért teremtett mindent, hogy legyen, s a földkerekség nemzedékeit gyógyulásra szánta.”³⁸

Gyógyulásunk megváltásunkból fakad, amely Isten szabad cselekedete, az Élet újraajándékozása számunkra; a gyógyulást Isten ingyenesen kínálja fel mindenkinek. Befogadása mégsem könnyű, mert lényege éppen az Élet melletti döntés! Tudjuk, hogy ezt számos tényező nehezítheti meg, különösen mai világunkban. A halálra készülő embert kísérő személy Élet melletti döntése elköteleződés: döntését életre kell váltania, hogy segítse a haldoklót is e döntés folyamatos meghozatalában. A lelkigondozó az a személy, aki segíthet az élet folyójának célbaéréséhez.

Befejezésül álljon itt egy vers, amely csodálatosan fejezi ki a meghalás művészetének elsajátítására való törekvést, mint életünk fontos részét, amely felfedi előttünk hivatásunk nagyságát:

VIZEK ÚTJÁN³⁹
(*Babits Mihálynak köszönet*)

Uram, add, hogy életem csapongó vize
a Te nyugodt medredet megtalálja.

³⁴ Lk 1,79

³⁵ Fil 3,10

³⁶ Vö.: Jn 1,4;16; 17,2

³⁷ Vö.: EV 1.

³⁸ Bölcs 1,13-14

³⁹ A verset a szerző, Bakos Tibor szíves engedélyével közlöm.

Legyen bár sziklás a part és kelljen
zuhanom magasságokból mélyekbe,
Te vezesd utamat tengered felé.
Legyek bár álmos, lassú folyam,
legyek viharos, zajos
– vagy legyek, mint kiszáradt patak
szirtek közt szikkadt parttalan;
Te légy forrásom vize,
Te légy tajtékom színe,
– Te sodorj magaddal, s ne engedd,
hogy elhagyjon álmom – az Óceán.

S a nap hajnalán,
melyen majd megérkezem,
s a torkolatnál, hol fáradtan tárom szét kezem,
Vezess a kristálytengeren, vezess magadhoz
engemet.

Tróbert Anett Mária
lelkigondozó
Szent József Szociális Otthon
1214 Budapest, Béke tér 13
e-mail: trobert.maria@gmail.com